

Sisäministeriö
kirjaamo@internin.fi

Lausuntopyyntö 11.12.2017

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkijoina, opiskelijoina, työharjoittelijoina ja vapaaehtoistyöntekijöinä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Valtiovarainministeriö on pyytänyt muun muassa Opetushallituksen lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkijoina, opiskelijoina, työharjoittelijoina ja vapaaehtoistyöntekijöinä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Opetushallitus esittää lausuntonaan seuraavaa:

Em. lailla pantaisiin täytäntöön direktiivi tutkimusta, opiskelua, harjoittelua, vapaaehtoistyötä, oppilasvaihto-ohjelmaa tai koulutushanketta ja au pairina työskentelyä varten tapahtuvan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä. Uudessa laissa säädettäisiin kolmansien maiden kansalaisten tutkijoiden, opiskelijoiden, työharjoittelijoiden ja vapaaehtoistyöntekijöiden maahantulon ehdoista ja oikeuksista oleskella maassa. Laissa säädettäisiin myös tutkijoiden ja korkeakouluopiskelijoiden oikeudesta liikkua Euroopan unionin jäsenvaltiosta toiseen ja liikkumiselle asetettavista ehdoista. Ulkomaalaislain tutkijoita ja opiskelijoita koskeva sääntely siirrettäisiin uuteen lakiin.

Yleistä:

Hallituksen esitys selkeyttää, yhtenäistää ja sujuvoittaa oleskelulupakäytäntöjä opiskelijoiden ja tutkijoiden osalta monin tavoin. Ratkaisu erillislain säätämisestä on kannatettava.

Ulkomaisten opiskelijoiden ja tutkijoiden maahantulon sujuvoittaminen sekä Suomessa oleskelun ja suomalaiseen yhteiskuntaan ja suomalaisille työmarkkinoille integroitumisen tukeminen ovat kaikki ratkaisevia toimia suomalaisen korkeakoulu- ja tutkimusjärjestelmän vetovoimaisuuden ja kansainvälistymisen lisäämiseksi. Vaikka tämä hallituksen esitys vie kehitystä kannatettavaan suuntaan, on myös maahantulon sujuvoittamisen tiellä edelleen merkittäviä esteitä, joihin Opetushallitus toivoo kiinnitettävän huomioita. Tässä yhteydessä erityisesti Suomen suhteellisen harva edustustoverkosto asettaa käytännön haasteita Suomeen hakeutuville tutkijoille, opiskelijoille, työharjoittelijoille ja vapaaehtoistyöntekijöille. Ketteriä ja joustavia ratkaisuja tarvittaisiin siihen, miten lupahakemukset biometrisine tunnisteineen voitaisiin jättää ilman merkittävää matkustustarvetta eri maanosien sisällä.

Selkeyden vuoksi hallituksen esityksessä olisi syytä johdonmukaisesti käyttää termiä Euroopan unionin vapaaehtoisohjelmien puitteissa tehtävä vapaaehtoispalvelu.

Yksityiskohtaiset kommentit:

Opiskelijan määritelmä (4 §)

Esityksessä opiskelija määritellään kolmannen maan kansalaiseksi, joka on hyväksytty Suomessa korkeakouluun opiskelemaan ohjelmaan, joka johtaa korkeakoulututkintoon. Opiskelijavaihto-ohjelmien ja -sopimusten puitteissa Suomeen saapuvia vaihto-opiskelijoita ei tässä erikseen mainita. Opetushallitus esittää, että selkeyden vuoksi opiskelijan määritelmä kattaisi myös vaihto-opiskelijat.

Vapaaehtoistyöntekijä -termin käyttö (4 §)

Esityksessä käytetään termiä vapaaehtoistyöntekijä. Opetushallitus esittää sen korvaamista käsitteellä vapaaehtoinen, joka on Suomessa tähän merkitysyhteyteen vakiintunut termi.

Oleskeluluvan myöntäminen tieteellistä tutkimusta varten (7 §)

Esityksen kautta ulkomaalaisille tutkijoille syntyy yksi lupakategoria aiemman hankalaksi koetun, tutkijaliikkuvuuden rahoituslähteestä johtuneen erottelun tilalle. Esitetty muutos on kannatettava, sillä se selkeyttää ja yhtenäistää tutkijaliikkuvuutta.

Tutkijoiden ja opiskelijoiden oleskelulupien enimmäiskesto (7 § ja 8 §)

Myönnettävien oleskelulupien muuttaminen lähtökohtaisesti kahden vuoden mittaiseksi (vs. aiempi 12 kk) selkeyttää lupakäytäntöjä, sillä nykykäytännön mukainen jatkoluvan hakeminen 12 kk jälkeen jäisi pois. Pidemmän luvan turvin maahan kolmansista maista opiskelemaan tai tutkimusta suorittamaan saapuvien henkilöiden tilanne selkeytyy pidemmäksi jaksoksi, minkä voi arvioida edistävän heidän edellytyksiään integroitua maahan sekä suorittaa opintojaan ja tutkimustaan menestyksekkäästi.

Käytännössä esitys mahdollistaa sen, että ylempää korkeakoulututkintoa Suomeen suorittamaan tulevat opiskelijat voivat saada luvan koko tutkinnon suorittamisajaksi kerralla. Alempaa korkeakoulututkintoa suorittavien kolmansien maiden kansalaisten osalta edessä on kuitenkin yhä luvan uusimisprosessi, sillä tutkinnon suorittaminen kestää 3-4 vuotta.

Erityisesti opiskelijoiden osalta esitys herättää kysymyksen siitä, vaaditaanko opiskelijoilta jatkossa luvan hakuvaiheessa kerralla koko kahden vuoden jakson kattava varallisuustodistus ("means of support") ja voiko varallisuusvaatimuksesta muodostua kohtuuton maahantulon este. Tällä hetkellä mainittu ja myönteisen oleskelulupapäätöksen ehtona oleva määrä vuodessa on 6 720 euroa, jolloin kahden vuoden osalta vaadittu varallisuus olisi 13 440 euroa, minkä lisäksi suuri osa opiskelijoista on velvollinen maksamaan myös lukuvuosimaksun suomalaiselle korkeakoululle

Opiskelijan oleskelulupatyypit (8 §)

Opiskelijan oleskeluluvan enimmäiskeston pidentymisen lisäksi esitysluonnos ei tuo suurta muutosta maahantulon nykytilanteeseen opiskelijoiden kohdalla.

Kansallisissa linjauksissa Suomen vetovoiman lisääminen opiskelumaana suhteessa kolmansien maiden kansalaisiin on kuitenkin tärkeä tavoite. Edelleen esitysluonnoksen yhteiskunnallisissa vaikutuksissa on nostettu esille pyrkimys mahdollistaa aiempaa paremmin osaavan työvoiman tarjontaa työmarkkinoilla.

Lakiesitys säilyttäisi opiskelijoiden oleskelulupatyypin tilapäisenä B-lupana, mikä ei edistä opiskelijoiden Suomeen asettumista vastaavalla tavalla kuin tutkijoille myönnettävä jatkuva lupa. Opiskelijat olisivat edelleen myös heikommassa asemassa suhteessa työntekijän oleskeluluvalla Suomessa oleskeleviin, joiden kohdalla määräaikaisenkin työsuhteen perusteella myönnetään jatkuva A-lupa kahden vuoden oleskelun jälkeen (Ulkomaalaislaki 54 §:n 3 momentti).

Opetushallitus esittää, että opiskelijan oleskeluluvan muuttamista ns. jatkuvaksi A-luvaksi.

Oleskeluluvan myöntäminen työnhakua ja yrittäjyyttä varten (11 §)

Esitys laajentaa Suomessa tutkinnon suorittaneita koskeneen yhden vuoden luvan työnhakua varten koskemaan myös tutkijoita ja lisää tähän yrittäjyyshämmäisyyden. Esitetty muutos on kannatettava, sillä se edistää opiskelijoiden ja tutkijoiden edellytyksiä luoda kestävä ja pidempi näkymä Suomessa oleskeluun ja kuten esityksessäkin todetaan, *mahdollistaa osaavan työvoiman tarjoamisen työmarkkinoilla sekä mahdollistaa tutkimustoiminnan ja opiskelun kautta hankitun liikeidean jalostamisen ja aloittamisen entistä paremmin.*

Tutkijan perheenjäsenen oleskelu- ja työnteko-oikeus (17 §)

Esitys yhtenäistää tutkijoiden perheenjäsenten oleskelulupien myöntämisperiaatteet ja sujuvoittaa myös heidän maahantuloaan, ja nämä muutokset ovat Suomen vetovoimaisuuden edistämisen näkökulmasta kannatettavia.

Liikkuminen Euroopan unionin jäsenvaltioiden alueella (18 – 27 §)

Esitys mahdollistaa sen, että tutkija voi liikkua välittömästi ensimmäisestä saapumismaastaan muulle Schengen-alueelle ilmoitusmenettelyn jälkeen. Esityksen 26 §:n mukaan opiskelijan tulee kuitenkin odottaa viranomaisen (Maahanmuuttovirasto) vahvistusta, vastustaako se liikkumista 30 päivän kuluessa.

Oleskeluluvan sisältämä mahdollisuus liikkua myönnetyn luvan turvin toiseen EU-maahan enintään 360 päivän mittaiseksi jaksoksi on selkeä parannus ja tervetullut yhteistutkinto-ohjelmissa opiskeleville, joiden tutkintoon kuuluvat opinnot useammassa kuin yhdessä korkeakoulussa. Samalla se helpottaa myös Erasmus+ - ja muihin vaihto-ohjelmiin osallistuvia, koska erillistä oleskelulupaa vaihtojaksolle ei tarvitse hakea.

Liikkumiseen liittyy sähköinen ilmoitusmenettely, joka edellyttää dokumenttikopioiden sähköistä toimittamista Maahanmuuttovirastolle. Maahanmuuttoviraston tulee vastustaa liikkumista 30 päivän sisällä ja jos se ei vastusta liikkumista, antaa se opiskelijalle / tutkijalle todistuksen, joka vahvistaa maahantulon. On tärkeää, että prosessi hoituu kokonaan sähköisesti, eikä edellytä käyntiä viranomaisen toimipisteessä. On myös tärkeää, että tälle prosessille asetetusta 30 päivän aikarajasta pidetään kiinni, jotta opiskelijan /

tutkijan pääsy Suomeen ei pitkity, eikä opintojen tai tutkimuksen suorittaminen näin hankaloidu (esityksen 20-26 §).

Kommentit hallituksen esityksistä muutoksiksi sosiaaliturvaa jne. koskevien lakien osalta

Esitykset tuovat tutkijat perheineen sosiaaliturvan piiriin jo kuuden kuukauden oleskelusta lähtien, joka on kannatettava muutos. Esitykset tukevat ulkomaisten tutkijoiden ja heidän perheenjäsentensä integroitumista Suomeen. Perheen vakaalla tilanteella on selkeä vaikutus myös itse tutkijan edellytyksille integroitua maahan ja edistää tutkijana täysipainoista tutkimustoimintaa.

Pääjohtaja

Olli-Pekka Heinonen

Lakimies

Sanna Haanpää

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Opetushallituksen asianhallintajärjestelmässä.